

חיים ליברמן

על ספר "שבט מוסר" עם תרגום יידי חדש

במאמרי "לתולדות הדפוס העברי בפולין-רוסיה" (עלי ספר, א') כתבתי על תרגום יידי חדש לשלשה ספרי מוסר, שחירגם ר' משה ב"ר נתן נטע מאוסטרהא והדפיסם בסדילקאב, בסדר הזה: "חובת הלבבות" – תק"פ; "קב הישר" – תקפ"א; "שבט מוסר" – תקצ"ג.

כעת מצאתי ש"שבט מוסר" תקצ"ג אינו אלא מהדורה חדשה של תרגום זה. לראשונה נדפס תרגום חדש זה באותה השנה שבה נדפס התרגום החדש של "קב הישר" – תקפ"א. מהדורה ראשונה זו היא חמ"ד. נוסח השער הוא כמו במהדורת תקצ"ג שהבאתי במאמרי הנ"ל, עד תיבת "אמן". כמ"ש בדיהרנפורט [סדילקאב] בשנת שמע בני מוסר אביך [תקפ"א]. תחת ממשלת אדונינו הקיסר... אלכסנדר פאולוויטש. [חלק שני, מפרק כ"ד ואילך] 1, 72, 74 דף. 4. המקור העברי באותיות מרובעות והתרגום – מרובעות ומנקודות. הבל שלא מצאתי את החלק הראשון [גם בידי מהדורה זו, ואף היא מפרק כד ואילך. העורך].

מעבר לשער הסכמות: ר' אפרים מ"צ בסדילקאב חתן הרב... הגאון... איש אלקים כמה"ר יעקב שמשון אב"ד דק"ק שופטיווקא, יום ג' ער"ח אייר תקפ"א; ר' יצחק אייזיק אברהם ב"ר יואל סג"ל חונה פה ק"ק לאבין, יום ג' כט תשרי תקפ"פ; הסכמה נוספת, חתומים: משה בר' שלמה זלמן שוחט ובודק דק"ק סדילקאב; יצחק בר' דוד דיין דק"ק סדילקאב; משה ב"ר יוסף הכהן; מרדכי ב"ר מאיר, יום ג' ער"ח אייר, תקפ"א. ניתנו למשך שמונה שנים.

מהסכמתו של ר' אפרים: "... ספר שבט מוסר אשר כבר נדפס כמה פעמים וגם נדפס עם טייטש ומחמת שהלשון טייטש אינו מובן לכל אדם וכעת נתעורר הנ"ל הרבני מהו' משה ב"ר טובי' כץ ורוצה להדפיסו עם פ' טייטש בכתב אשורית עם נקודות על לשון בני אדם המדברים...".

בעמ' האחרון התנצלות המגיה, כמו במהדורת תקצ"ג, ואח"כ הנוסח הידוע: גם אלה לחכמים וכו' שנשמט במהדורת תקצ"ג, משום שעברה דרך הצנזורה ולא היה צורך בנוסח זה.

ראוי לציין שמהדורה ראשונה זו הרוויחה במה שנדפסה חמ"ד, שמכיוון שלא עברה דרך הצנזורה יצאה שלמה, מה שאין כן מהדורת תקצ"ג שעברה דרך הצנזורה יצאה לקויה בהשמטות גדולות (כמו ברוב דפסי סדילקוב). כך, למשל, פרק ל"ו שבתדפסה ראשונה הוא בן י"ג עמודים הוא במהדורת תקצ"ג רק בן ו' עמודים, והושמט כמעט חצי הפרק. בפרק מ"ט הושמט עמוד שלם, וקטע גדול בפרק נ'. לא בדקתי את כל הספר ואפשר שיש עוד השמטות.

מציאה זו נודמנה לי מאוסף מר משה לוצקי ע"ה, שנפטר בחורף זה, והאוסף שלו עבר לספריית ישיבת ר' יצחק אלחנן בנויורק.